

מְרַדְּבֵי הַיְהוּדִי מִשְׁנֵה לַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ וְגָדוֹל לַיְהוּדִים וְרָצוּי
 לְרֹב אַחֲיוּ דֹרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדֹבֵר שְׁלוֹם לְכָל-זֶרְעוֹ:

רש"י

לקצעה ולכחוז ספר זה עם שאר הכתובים וזהו ונכתב בספר: (ג) לרוב אחיו. ולא לכל
 אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בעל מתלמודו:
 לכל זרעו. מוסב על עמו לכל זרע עמו:
 חסלת מגלת אסתר

אבן עזרא

והמשנה כמספר שנים והשלישי תחתיו הצנים יפחדו מאזיהם והנה היה דונר
 כשנש': (ג) ורצוני לרוב אחיו. שלום בתחלה אפילו לנניו שהם כעבדיו
 כי אין יכולת באדם לרנות הכל צעור ואף כי לעמו והנה הזכיר הכחוז גדול
 קנאת האחים: דורש טוב לעמו. מעלתו וענותותו כאשר הזכיר כן על
 די לו שיעש' טוב לאשר ידרשנו מעמו משה אדונינו והאיש משה עניו מאד
 והנה הוא היה דורש לעשות טוב: מכל האדם:
 וזרעו. הם בניו ובני בניו ולעולם

הדר עזר

פרק י' (ג) בד"ה דורש טוב לעמו די לו שיעשה טוב לאשר ידרשנו מעמו
 הנה הוא היה דורש לעשות טוב – תיקן בזה כמה עניינים כי במלת דורש
 היה משמע שתמיד הוא עושה כן ולא שייך זה לפי שהוא היה משנה
 למלך ועסוק בצרכי מלכות לזה אמר די לו בזה שאם בא אליו אחד
 מעמו לעשות לו טוב הנה הוא היה דורש ומבקש לעשות לו טוב

אברהם יגל

השרים כמשנה למלך, אלא גם השלישי, כי כל אחד שהוא במעלה יותר נחשב
 יותר, וכן פירש בשמות י"ד, ז' על הפסוק "ושלשים על כולו" – "דע כי
 המלך דומה כמו אחד בחשבון על כן יקרא משנה אותו שהוא אחריו במעלה
 השנית, מגזירת שנים, ואשר הוא במעלה השלישית יקרא שלישי",

(ג) בעבור קנאת האחים – דהיינו לא כפירוש רש"י שפירש דכיון שבטל
 מתלמודו פירשו ממנו מקצת סנהדרין, אלא שכיון שקנאו בגדולתו, ולא שמחו
 בעליתו, וממילא יצא שלא כל העם מרוצים ממנו,

כאשר הזכיר כן על משה אדונינו "והאיש משה עניו מאד מכל האדם"
 – (במדבר י"ב, ג') דהיינו שלמד מהפסוק שאעפ"י שהיה משנה למלך ועלה

ואני הרהרתי כמה פעמים אם אפשר שקיים אדם בעולם מקרא זה על מתכונתו. ואולי על זה כ"ל שהע"ה [קהלת ז' כ'] אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, רצונו לומר שאפי' בעשייתו כל טוב א"א שלא יחטא עכ"פ באופן השני הנ"ל ביציאת ידי הבריות. ואינני כדי להזכיר אבותינו הקדושים, מ"מ תורה היא, וחוכך אני בכני גר וראובן אשר עליהם נאמר מקרא זה והייתם נקיים, ועפ"י עצת מרע"ה שהי' עפ"י ה' עשו את שלהם לנקות עצמן, והוא במה שיצאו חלוץ י"ד שנים לפני צבא המלחמה, ומ"מ לא יצאו ידי חובת המקרא הזה בשלימות, כי לא על חנם גלו ראשונה לפני כל השבטים, וקראו חז"ל עליהם מקרא הזה [משלי כ' כ"א] נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך, עיין ברבה פ' מטות [כ"ב ט']:

ובכל זאת אחז"ל א) עם נכר תתברר ועם עקש תתפתל. וידעת את אשר מרגלא בפומי תמיד אין יעקב שלא יפגענו לבן, ומעטי לבן שיפגעו בהם יעקב, שמור זה כי הוא אמת, ובחזן הדברים ותראם אמתיים. ורצוני כי ברית כרותה כל ת"ח וצדיק המכונה יעקב יש לו מצירים נגדו המכונים לבן, אמנם מעטים הם הרשעים האלו אשר ימצאו נגדם מי שהוא אחיהם ברמאות כיעקב נגד לבן. והוי יודע כי הרבה פעמים הפכתי בהם ומהם ומהמונם, ואמרתי להשמר מהם ולעשות העקוב למישור, ואמרתי לברוח מן הקטנה שבתרמיתם, ונכשלתי בגדול ממנו, ולא זה בלבד עמי הארץ והמוץ עם, אלא לומדי תורה ואפי' רבנים, כל שאין דובר אמת בלבבו ולא היושר והצדק מרכבו, הרחק דרכך ממנו הסר רגלך מנתיבו. והענין הזה אשר אתה בו קבלו באהבה, ועל כל גל וגל תנענע ראשך, וסוף הכבוד לבוא כי יושיע ה' עם קרובו:

ומ"ש שהרב אמר משם אמ"ו זצ"ל. לא שמעתי מפיו, ואולי התיר הרב לעצמו על דרך שאמרו חז"ל [פסחים קי"ב ע"א] רצית להחנק היתלה באילן גדול, ואל תאשימהו עבור זה. הנה נמצא בשכונתך ספר מטפחת ספרים למהרי"עב"ן, תמצא שם כי דבר גדול דבר הנביא ז"ל בענין זה, הלא ישתוממו רואיו וד"ל. ואני תמה על גוף הדבר שהתירו חז"ל לכזב בתורת אמת. ומה שאמרו חז"ל [ב"מ פ"ז ע"א] מותר לשנות מפני דרכי השלום,

הקהל שיזכו לטובת הנאה הלז בעירם, הם יוסיפו עוד מקופת הקהל דבר מה בכל שנה להרב אב"ד שלהם, ויהיה מחייב עצמו שבכל דרשה אשר ידרוש ברכים לומר דבר אגדה מספר בן אורי או מספר באר מים חיים, כדי שיוזכר שמו לטובה בכל עת וזמן עד ירויח ה' ויפוצו מעינותיו חוצה. וימנו על זה אפוטרופסים הגונים, ובראשם בן יחידו הרבני הנגיד נ"י, המשגיחים על כל הנ"ל. ומה טוב אם ימצאו מי שיעתיק ספרי הרב ז"ל, באופן שגוף הספרים כתיבת ידו יהיו שמורים, וההעתקים יותנו אחת לאחת ביד הלומדים הנ"ל, שנהיה בטוחים מכליון ואבידה. ואם דעת מעלתם ודעת היורש דאורייתא מסכים, נראה לפע"ד דלית טב מיניה, וגם הצדיק על מקומו ינוח על משכבותיו, וחיים לנו ולכל ישראל ורבנן. הכ"ד:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה נט

שלום לך ושלום לעוזרך התלמיד הותיק שי':

העתרתני בדבריך ובגלגולי סבותיך אשר לא היה לי לנחת. ודע בני ותלמידי שי' כי כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה והייתם נקיים מה' ומישראל [במדבר ל"ב כ"ב], וב' חובות אלו נקיות מה' יתב' והנקיות מישראל עמו, הם שני רוכבים צמדים על גבנו, ויותר אפשרי לצאת ידי החוב הראשון היינו ידי שמים יותר הרבה ויותר מלצאת ידי הבריות, כי הם חושבים מחשבות זרות, ונושאים ונותנים מוזרות בלבנה, ועונשו יותר קשה מאד מאד עד לאין מספר ממי שאינו יוצא ידי שמים ח"ו, והוא מש"ס ס"פ יה"כ [פ"ו ע"א] בענין חלול ה' דאין לו כפרה כלל ר"ל. ושיעור חלול ה' כגון רב דשקיל בשרא ולא יהיב דמי לאלתר [שם], ובעו"ה שכיח בדברי הבריות למדן כזה יעשה דבר זה, והוא שגור בפיהם, ואפילו על חשד סברא בעלמא. והשתא אי נמי היה אותו הלמדן עושה כשורה ויצא ידי שמים בכל יכולתו בחיק האפשרי, אלא שלא נזהר עד שטעו בו אלו שותי שכר ועשאוהו מנגינותם, הרי הוא כבר נלכד במצודתם, על זה ידו כל הדוים, והכתוב [תהלים ס"ו י"ב] צווח הרכבת אנוש לראשנו:

(א) צ"ל: אמר הכתוב ותהלים י"ח כ"ז.